

ШАҲАРДАГИ ЖАНГ

Казаков Неъмат Нормуродович

Мирзо Улузбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази умумқўшин тайёргарлик цикли катта ўқитувчиси, резервдаги полковник

Уралов Хусан Бобоқулович

Мирзо Улузбек номидаги Ўзбекистон миллий университети Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази Муҳандис-сапёр қўшинлари, кимёвий химоя ва топогеодезик таъминоти цикли катта ўқитувчиси, доцент, резервдаги подполковник

ARTICLE INFO.

Калит сўзлар: Умумқўшин жанги, шаҳарни эгаллаш, ёпик ўқотиш нукталари, шаҳар майдони, кўча тўқнашувлари, турли хил баррикадалар, ёнгинлар, вайроналар, инсон қурбонлари, ер ости коммуникациялари, транспорт алмашинуви, туннеллари, канализация, подваллар, катакомбалар, маъмурий бинолар, алоқа марказлари (телевидение марказлари, почта алоқаси) ва транспорт коммуникациялари (темир йўл станциялари, метро ва аэропортлар).

Анотация

Мақолада шаҳардаги жанг муҳокама қилинади. Шаҳар майдони жуда кўпол релеф, чекланган кўриниш, уч ўлчовлилиги (кўп қаватли бинолар билан) билан ажралиб туриши туфайли ўрмон ва тоғлардаги жанговар мураккабликдан сезиларли даражада устун бўлган умумқўшин жангининг энг қийин турларидан бири ҳисобланади.) ва яширин отиш нукталарини жойлаштириш учун қулай жойларнинг юқори зичлиги билан ажралиб туради.

<http://www.gospodarkainnowacje.pl/> © 2023 LWAB.

Уруш санъати қадимги даврларда қуролли кураш билан бир вақтда пайдо бўлган ва асрлар давомида доимий равишда ривожланиб, такомиллашиб келган. Унинг баъзи қоидалари ва талаблари ўз аҳамиятини йўқотди ва уларнинг ўрнида янгилари пайдо бўлди.

Шу билан бирга, ҳарбий санъатнинг босқичма-босқич эволюцион ривожланишининг узок даврлари кўпинча инқилобий ўтишлар билан яқунланди, бу даврда ҳарбий (жанговар) ҳаракатларни тайёрлаш ва ўтказиш бўйича барча олдинги ғоялар ва қарашлар тубдан ўзгартирилди.

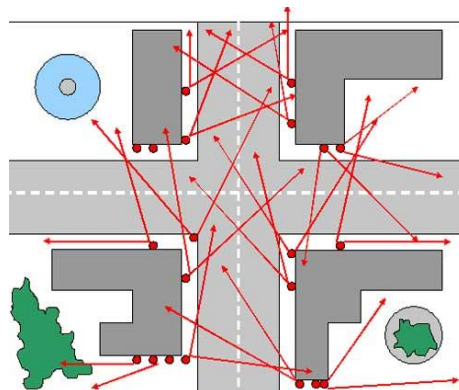
Урушлар ва қуролли тўқнашувлар тажрибаси, фан ва техниканинг ривожланиши, давлатнинг ҳарбий хавфсизлигига таҳдид ва таҳдидларни ўзгартириш ҳарбий (жанговар) операцияларни тайёрлаш ва ўтказиш бўйича ғоялар ва қарашларни ўз вақтида қайта кўриб чиқишни тақозо этади.

Замонавий ҳарбий можароларда жанговар ҳаракатлар тажрибасини ўрганиш умуман тактика ва ҳарбий санъатни ривожлантириш учун катта аҳамиятга эга. Бироқ, ҳар қандай ўзгаришларни

жанговар қоидаларга ҳар сафар киритиш ҳар доим ҳам тавсия этилмайди бу минтақада бир турдаги жанговар операциялар ўзига хос табиатига тааллуқлидир.

Шаҳар майдони жуда кўпол релеф, чекланган кўриниш, уч ўлчовлилиги (кўп қаватли бинолар) билан ажралиб туриши туфайли ўрмон ва тоғлардаги жанговар мураккабликдан сезиларли даражада устун бўлган умумқўшин жангининг энг қийин турларидан бири ҳисобланади ва яширин отиш нуқталарини жойлаштириш учун қулай жойларнинг юқори зичлиги билан ажралиб туради. Натижада, операцион вазиятнинг тез ўзгариши, ҳаракатларнинг кичик тўқнашувларга бўлиниши, қўшинларни марказлаштирилган бошқариш ва мувофиқлаштириш билан боғлиқ қийинчиликлар, тўсатдан ва яширин маневрлар учун кенг имкониятлар аҳоли пунктларидаги ҳарбий ҳаракатлар учун хосдир. Қоида тариқасида, шаҳар шароитида мунтазам армия бўлинмаларининг жанглари сезиларли вайронагарчиликларга, ёнғинларга, тўсиқларга ва одамларнинг қурбонларига олиб келади. Маҳаллий аҳоли иштирокида (қўзғолонлар, инқилоблар, фуқаролар урушлари ва бошқалар), кўча тўқнашувлари кўпинча қўлбола воситалар, совуқ қурооллар ёрдамида содир бўлади ва турли хил баррикадалар қурилиши билан бирга келади, кўпинча шаҳарнинг бир қисмини бошқасидан кесиб ташлайди (1970-йилларда Ольстер). Очiq ерларда жанг қилиш билан солиштирганда, кўча жанглари шароитлари партизанлар, релеф билан таниш бўлган тартибсиз ва ҳарбийлаштирилган тузилмаларни қўллаб-қувватлайди ва шу билан уларнинг уюшқоқлиги ва ўқ отиш кучи етишмаслигини қоплайди (масалан, иккинчи Жаҳон уруши пайтида Сталинград, Познандаги жанглар, 1994/1995 ва 1999/2000 йилларда Грозний, 2004 йилда Фаллужа, Рамади 2006 йил, Шимолий Ирландиядаги шаҳар партизанлари, шунингдек 1968 йилда Хьюэдаги жанглар).

2020 йилги маълумотларга кўра, дунё аҳолисининг қарийб 75 фоизи шаҳарларда яшайди. Бундан ташқари, замонавий шаҳарлар йирик маданий, саноат, иқтисодий ва транспорт марказлари бўлиб, инсониятнинг кўп бойликлари, қадриятлари ва моддий бойликларини тўплайди. Бу омилларнинг барчаси шуни кўрсатадики, келажакдаги қуроолли тўқнашувлар асосан шаҳарларда бўлиб ўтади ва **жаҳон ҳамжамиятининг жанглари ҳақидаги фикри ва уларнинг муваффақият ўлчовини умумий баҳолаш, қоида тариқасида, жангларнинг натижаси билан белгиланади.** Йирик аҳоли пунктлари учун (шаҳар аҳолисининг хабарига мисол сифатида, иккинчи Жаҳон уруши даврида Совет ахборот бюроси ва ҳозир ҳамма Ҳалаб, Мосул ва Донецк каби йирик шаҳарлар учун жанглари кузатмоқда). Ҳарбий нуқтаи назардан, замонавий мегополус - бу релеф, аҳоли ва инфратузилмани бирлаштирган ҳудудий бирлик. Шаҳар ландшафти ер юзасида блоклар, автомагистраллар, хиёбонлар, ўлик учлардан иборат лабиринтни ташкил этувчи сунъий тузилмаларнинг юқори зичлиги билан ажралиб туради, унинг остида қўшимча равишда ер ости коммуникацияларининг кенг тармоғи мавжуд (транспорт алмашинуви туннеллари, метро, канализация, подваллар, катакомбалар). Зич бинолар радиоалоқанинг кўриниши ва самарадорлигини пасайтиради, олдинга силжиган кучларнинг маневр қилишини қийинлаштиради, уларнинг саъй-ҳаракатларини тўғри йўналиш ва объектларга тўпланишига тўсқинлик қилади ва шу билан ҳимоя қилувчи томонга муҳим афзалликларни беради (1-расм).

1-расм. Шаҳар шароитида жанговар тактиканинг хусусиятлари

Шаҳарларда ўз ўрнини эгаллаган душман учун юқорида айтиб ўтилган омилларнинг комбинацияси мушофаа ҳаракатларига тайёргарликни анча соддалаштиради ва муҳандислик тўсиқлари, мина майдонлари ва бошқаларни ўрнатиш бўйича ишлар ҳажмини минималлаштиради. Баъзи экспертларнинг таъкидлашича, шаҳарлашган ҳудуднинг мураккаб ва ўзгарувчан тузилиши замонавий Ғарб услубидаги қўшинларнинг ёмон қуролланган, зўрға ташкил этилган, аммо мақсадли ва ғайратли душманга нисбатан юқори технологияли афзалликларини инкор этади-бу, масалан, 2004 йилда, АҚШ армияси бўлинмалари маҳаллий исёнчилар билан оғир шаҳар жангларида “уриш ва югуриш” тактикасидан фойдаланган ҳолда ва маҳаллий аҳоли ва диний бинолар орасида яширинган, шунингдек, машиналар остида яширинган шахид мобил телефонлари ва ўз жонига қасд қилувчиларнинг “жонли бомбалари” дан фойдаланган. Бу тез орада америкаликлар “аниқ зарбалар” тушунчаси ўрнига шаҳардаги нишонларга, шу жумладан фосфорли ўқ-дорилар ёрдамида узлуксиз оловга ўтишга мажбур бўлишига олиб келди.

Шаҳарда жангни тайёрлаш ва режалаштириш

Душман кучлари томонидан ишғол қилинган аҳоли пунктига киришга тайёргарлик уни мавжуд хариталар, топорезаси, аэрофотосурат маълумотлари, шунингдек разведка маълумотлари (шу жумладан агентлар орқали ва учувчисиз учиш воситалар ёраида) бўйича ўрганишдан бошланади. Шу билан бирга, ҳаракатлар кетма-кетлиги ва нишонларнинг устуворлиги белгиланади, биринчи бўлиб қўлга олиниши керак бўлган объектлар ўрганилади, радиочастоталар ва шартли сигналлар тақсимланади, қўшни бўлинмаларнинг ўзаро таъсири мувофиқлаштирилади, уларнинг ҳужум қилинган объектларга кириш тартиби, қанотларни таъминлаш йўллари ва бошқа вазифалар (1-расм).

Шаҳарни эгаллашга икки хил ёндашув мавжуд бўлиб, улар ҳарбий раҳбарият томонидан қўшинлар олдига қўйиладиган турли мақсадлар билан белгиланади – сиёсий ёки ҳарбий. Шунга қўра, қўшинлар турли кетма-кетликда ҳаракат қилишади ва шаҳарда турли мақсадларни кўзлашади.

Бундай ҳаракатнинг сиёсий мақсадлари қўшинлардан биринчи навбатда: маъмурий бинолар, алоқа марказлари (телевидение марказлари, почта алоқаси) ва транспорт коммуникацияларини (темир йўл станциялари, метро ва аэропортлар) эгаллашни талаб қилади. Бундай вазифаларни белгилашда шаҳарнинг минимал вайрон бўлиши, маҳаллий аҳоли орасида қурбонлар ва фуқароларнинг ҳаёт тарзини бузмаслик талаб этилади. Шунингдек, операциянинг бундай мақсадлари қўшинларнинг ҳаракатларининг тезлигини белгилайди – душман шаҳарни эгаллаб олиш фактига дуч келиши ва унга қарши ҳар қандай қатъий чоралар кўриш имкониятидан маҳрум бўлиши керак. Бундай сценарий Совет қўшинлари томонидан 1968 йилда Чехословакияда, шунингдек, 1990 йилда Бокуда ва 1991 йилда Вилнюсда тартибни тиклаш операциялари пайтида (шунингдек, бошқа мамлакатларда бир қатор турли инқилоблар ва тўнтаришлар пайтида) амалга оширилган. Шу билан бирга, агар қўшинлар олдига сиёсий вазифа қўйилган бўлса, лекин шаҳардаги душман қатъиятли ва қаршилиқ кўрсатишга тайёр бўлса, бу ҳужум қилаётган қўшинлар учун жиддий оқибатларга олиб келади – бу 1994 йилда Грознийда содир бўлган, қўшинларга шаҳарни тезда эгаллаб олиш бўйича сиёсий вазифалар берилган (шаҳар атрофида ҳарбий хизматчиларнинг ҳаракатланишига кўп сонли чекловлар, шунингдек, оғир қуроллардан фойдаланишни тақиқлаш ва аскарларнинг урушга психологик тайёр эмаслиги). Полиция операцияси) ва шаҳар биноларида уч ойлик оғир позицион жанглар бўлиб ўтди ҳар томондан катта йўқотишлар билан.

Шаҳарни эгаллаб олишнинг ҳарбий мақсадлари қўшинлардан бошқача ҳаракат тартибини талаб қилади: душманни шаҳарда йўқ қилиш ёки уни йўқ қилиш хавфи остида қаршилиқ кўрсатишни

тўхтатишга мажбур бўлган ҳолатга келтириш биринчи ўринда туради. Бу, биринчи навбатда, мудофаани ташкил этиш нуқтаи назаридан қўшинларнинг энг қулай биноларга (чорраҳалардаги бинолар, кучли бинолар, кўп қаватли мажмуалар, саноат бинолари) эътиборини кучайтиришни тақозо этади. Шунингдек, у қўшинларнинг эътиборини турли хил бошпаналарга қаратади: Гаражлар, ер ости автотураргоҳлари, ҳовлилар. Айнан ўша ерда душман ўзларининг ўқ отиш кучлари ва зирхли машиналарини яшириши мумкин (биз буни 2019 – 2020 йилларда Суриядаги, 2020 йилда тоғли Қорабоғдаги ҳарбий операциялар мисолида, шунингдек, Украинадаги барча ҳарбий ҳаракатлар вақтида қузатишимиз мумкин).

Жанговар операцияларга тайёргарлик босқичида баталон-бригада даражасидаги бўлинмаларда ўқ-дорилар, ёкилғи, озик-овқат ва сув захираларини кўпайтириш тавсия этилади. Жанглар пайтида фронт орти бўлинмаларнинг асосий вазифаси фронт ортида уларга мос келадиган бўлинмаларнинг автономиясини таъминлашдан иборат бўлиб, "бригада - баталон" даражасида қўшинларни моддий воситалар билан таъминлашнинг стандарт схемаси сезиларли тузатишларни талаб қилади. Қоидага кўра, шаҳарга киришда МТЁ (моддий-техник ёрдам) бўлинмаларининг воситалари жанговар бўлинмаларга ёкилғи, ўқ-дорилар ва сарф материалларини зудлик билан етказиб бериш учун фронт бўйлаб ва жанговар тузилмалар чуқурлигига эшелонланади; қўллаб-қувватлаш кучларининг асосий қисми олдинга силжиган тузилмаларнинг иккинчи эшелонининг орқасида жойлашган. Ўқ-дориларни фронт чизигига тўғридан-тўғри етказиб бериш учун зирхли жанговар транспорт воситаларининг бир қисмини (МТЛБ) ажратиш, шунингдек, қўшинларни етказиб берадиган йўлларда тўсиқлар тармоғини ташкил қилиш, устунларни қоплаш учун тавсия этилади. душманнинг тўсатдан ҳужумларидан турли хил алоқа. Ушбу тавсияларга риоя қилмаслик етказиб беришнинг бузилишига, қўшинларнинг назоратини йўқотишига, уларнинг тартибсизланишига, парчаланишига ва йўқ қилинишига олиб келади. Бу декабр куни Грознийнинг шармандали янги йил бўрон учун вақт ичида амалга оширилди, бу сценарий эди, 1994 – январь 2, 1995. Фақат Лев Рохлин қўмондонлигидаги 8-армия корпусининг бўлинмалари шаҳарда таъминотни ташкил қилиш ва бўлинмаларни таъминлашнинг барча жиҳатларини ҳисобга олди ва натижада шаҳардаги жангарилар томонидан бу катта йўқотишларга дуч келмаган ва орқага сурилмаган ягона бўлинма эди.

Ҳужум вақтида аҳоли яшаш жойида гуруҳларнинг ҳаракатлари

Аҳоли яшаш жойга ўтишда мотоўқчи гуруҳи мотоўқчи взводининг бир қисми сифатида ҳаракат қилиши, ҳужум гуруҳининг асосини ташкил қилиши, ҳимоя қилиш гуруҳига ёки умукўшин захирасига тайинланиши мумкин. Танк гуруҳи одатда мотоўқчи взводи асосида яратилган ҳужум гуруҳига ёки мотоўқчи бўлинмалари билан биргаликда ҳаракат қиладиган, кўчанинг иккала томонидаги мотоўқчи бўлинмаларининг жанговар тузилмалари орқасидан бириктирилади (амалда, кўпинча аксинча).

Мотоўқчи взводининг бир қисми сифатида ишлайдиган мотоўқчи гуруҳи ҳужум объектида қарама-қарши душманни мағлуб этиш ва ҳужумни давом эттириш учун шароит яратишга мўлжалланган. Мотоўқчи гуруҳи ёки ҳужум гуруҳининг бир қисми сифатида ишлайдиган мотоўқчи гуруҳига ҳужум объекти ва ҳужумни давом эттириш йўналиши берилади.

Ҳужум объекти УМЎОИ (узок муддатли ўқ отишда истехкоми) ёки ҳужум йўналишидаги бошқа тузилма бўлиши мумкин. Ҳужумни давом эттириш йўналиши кейинги УМЎОИ ёки бошқа душман тузилмаларини қўлга олиш ва йўқ қилишни таъминлайдиган тарзда белгиланади.

Ҳужум гуруҳи душманни узок муддатли ўқ отишда (дала истехкомида) ва бошқа муҳим тузилмаларда блокировка қилиш ва йўқ қилиш учун мўлжалланган. Ҳужум гуруҳи шаҳардаги кучнинг асосидир. У мустаҳкамлаш воситалари қўшилган моторўқчи ёки ўқчи бўлинмалари асосида яратилган: танклар, пиёда жанговар машиналар, қуроллар (САУ), енгил зирхли машиналар, булдозерлар, СПГ, АГС, ПТРК, ўт ўчирувчилар ва муҳандислик бўлинмалари

(душманни йўқ қилиш ва ёқиш (куйдириш) ташқарига чиқариш учун).

Подваллар ва кириш қийин бўлган хоналарда душманни куйдириш мақсадида Хужум гуруҳига ўқ-дорилар, бир марталик гранатмёталар, қўл гранаталари, портловчи зарядлар, миналарни тозалаш зарядлари, тутун чиқарувчи мосламалар, тунги кўриш мосламалари, шунингдек ёнувчан аралашмаси бўлган шишалар ва ёниш ишлаб чиқариш учун қалинлашган ёқилғи солинган идишлар етказиб берилади. Гуруҳлар ёритувчи-шовқин солувчи, тутун ва кўздан ёш оқизувчи газ гранаталари билан жиҳозланган. Турли урушлар тажрибасига асосланиб, хужум гуруҳларининг қуйидаги тахминий таркиби ишлаб чиқилган:

- секция ёки гуруҳ таркибида хужум ҳаракатлари (қўлга олиш гуруҳлари) учун бир ёки иккита гуруҳ;
- бир ёки иккита отряддан ташкил топган захира; взвод ёки отряднинг бир қисми сифатида қамраб олувчи ва мустаҳкамловчи гуруҳ;
- бириктирилган артиллерия ёки танк бўлинмаларидан иборат бўлган оловни қўллаб-қувватлаш гуруҳи;
- Сапёрлардан ташкил топган тўсиқ гуруҳлари.

Ҳимоя гуруҳи қўлга олинган объектни маҳкамлаш, хужум бўлинмаларининг қанотлари ва орқа қисмини қоплаш учун мўлжалланган. Шу муносабат билан у кўпинча кўп сонли снайперлар, ПТРК, СПГ/АГС, шунингдек, пулемёт гуруҳлари ва зирҳли машиналар, шунингдек, масалан, хужум гуруҳларига қараганда узокроқ масофада ўт отиш имкон берадиган бошқа куролларга эга.

Ҳимоя гуруҳига хужум отрядининг қанотлари ва орқа қисмини таъминлаш, қўлга олинган объектни таъминлаш ва душман захираларининг унга ўтишини олдини олиш, шу жумладан ер ости коммуникацияларидан фойдаланиш вазифалари берилган.

Умумқўшин захираси хужум гуруҳларини кучайтириш ёки гуруҳларни қамраб олиш, муваффақиятни ривожлантириш, шунингдек, тўсатдан пайдо бўлган ва шаҳарсозлик билан ўралган блокларни блокдан чиқариш каби бошқа вазифаларни бажариш учун мўлжалланган (бундай муаммо кўпинча бўрон пайтида пайдо бўлган) Грозний 1994-1995 ва 1999-2000 йилларда), шаҳар шароитида илгарилашдаги қийинчиликлар туфайли мобил захира у кўп функцияли бўлиши ва муҳандислик, кимё ва бошқа қўшинлар мутахассисларини ўз ичига олиши керак. Умумқўшин захирасига қуйидагилар кўрсатилади: дастлабки ҳолат, бажарилиши мумкин бўлган вазифалар, тайёрлик вақти.

Гранатамёт ва танкга қарши гуруҳлар одатда баталон командирининг бевосита қўмондонлиги остида қолади ва асосий ҳаракатларни жамлаш йўналишида ишлатилади, баъзида улар биринчи эшелон взводларига тўлиқ ҳолда ёки секциялар таркибида бириктирилиши мумкин. Сўнгги ўн йилликда шаҳар жангларида ПТРКларнинг роли ошганини таъкидлаш керак – тажрибали ПТУР ҳисоблари зирҳли транспорт воситаларини, пиёда гуруҳларини ва душманнинг ўқ отиш нуқталарини уларнинг ёрдами билан сафдан чиқаради, қўқисдан хужум қилиб ва ўқ отиш позициясини тезда ўзгартиради. Бундай" кўчманчи ПТРКлар " Сурия урушида САА учун жуда кўп муаммоларни яратди ва яратмоқда, шунингдек, Украина шарқидаги қарама-қаршилиқнинг позицион босқичида фаол фойдаланилмоқда.

Артиллерияни қўллаш

Шаҳар шароитида артиллерия тизимлари учун позицияларни танлаш кескин мураккаблашади ва уларни ҳимоя қилиш учун катта куч ва маблағларни йўналтириш керак. Ёпиқ позициялардан артиллерия ва ракета хужумлари жиддий ҳалокат хавфи билан боғлиқ бўлиб, кўплаб бошпаналар ва йирик ер ости иншоотлари туфайли камдан-кам ҳолларда ҳимоячиларга катта зарар етказилади. Бундан ташқари, қўшинларнинг ажратилган йўналишларда хужумининг нотекислиги томонлар

ўртасида жуда кўпол алоқа чизиғини яратади, бу уларнинг бўлинмаларини "дўстона олов" билан уриш хавфини оширади. Натижада, ёпиқ позициялардан отиш фақат душманнинг чуқур орқа қисмидаги нарсаларни уриш учун ишлатилади. Шунга қарамай, хужум гуруҳлари билан ҳамкорликда ва уларнинг манфаатлари учун тўғридан-тўғри ўқ отишга қодир ўзиюлар қуроллар алоҳида аҳамиятга эга. Шу билан бирга, ажратилган артиллерия бошқаруви марказлаштирилмайди ва унинг сони ҳал қилинаётган аниқ вазифа ҳажмига боғлиқ. Бундай шароитда олов тизимини қуриш, шуни таъкидлаш керакки, тўғридан-тўғри олов остида душман илғор артиллерия бўлинмаларини қанотлардан четлаб ўтишга интилади; бундай маневрларни бостириш учун жавобгарлик хужум гуруҳига ёки химоя гуруҳларига юкланган. Шунини ҳам унутмаслигимиз керакки, шаҳар биноларида кучли артиллерия зарбалари жуда кўп миқдордаги чангни кўтаради, бу эса кўриб чиқиш ва ўзаро таъсир қилишни қийинлаштиради (2-расм). Миномёт батареялари, қоида тариқасида, баррикадалар, бинолар ва ҳовлилар орқасида яширинган душман ишчи кучини йўқ қилиш учун марказлаштирилган фойдаланишни топади. Минамёт бўлинмаларини томларга жойлаштириш самарали отиш оралиғини сезиларли даражада оширади.

2-расм. Артиллерияни шаҳарда қўлланилиши

Танкларни қўллаш

Танк бўлинмалари учун шаҳар кўчалари узоқ ва яхши отиладиган дефилдир (3-расм). Вертикал текисликда йўналтирувчи бурчакларнинг чекланганлиги сабабли, одатдаги танк қуролларининг аксарияти биноларнинг томларида ёки подвалларда жойлашган душманга қарши яқин кураш учун фойдасиздир. Натижада, шаҳар шароитида оғир зирҳли машиналар душманнинг танкга қарши қуролларига жуда заиф бўлиб қолади, бунинг учун бино пистирмалар, айланма йўллар ва кутилмаган хужумларни ташкил қилиш учун кенг имкониятларни тақдим этади. Кўп йўқотишларга йўл қўймаслик учун танклар пиёда қўшинлари билан бир хил тезликда ҳаракат қилишлари керак, улар билан визуал алоқани йўқотмасдан ва керак бўлганда уларни қуроллари билан қўллаб-қувватлашлари керак. Ривожланиш имкон берадиган жойда, зирҳли транспорт воситаларининг у орқали тўғри ҳаракатланиши жоиздир, ammo бундан олдин уларда ишончсиз подваллар ва портловчи нарсалар мавжудлиги учун биноларни разведка қилиш керак. Шунини таъкидлаш керакки, зирҳли машиналар ҳақидаги шубҳали шарҳларга қарамай, уни ишлатиш пиёдаларга жиддий ёрдам беради ва унинг йўқотишларини ва жанг вақтини камайтиради. Енгил пиёдаларнинг хужум қилаётган шаҳарлари, ҳатто кучли авиация ва артиллерия кўмаги билан ҳам, мустаҳкам қурилган биноларида жойлашган рақиблари билан кўча жанглирига арилишиб кетади ва катта йўқотишларга дуч келади. Бунга 2015 йилда Рамади ва Фаллужа, 2017 йилда Мосул ва Раққа шаҳарларининг Ироқ армияси кучлари ва курд отрядлари томонидан артиллерия ва халқаро коалиция кучларининг ҳаво ёрдами билан бостириб киргани мисол бўлади.

3-расм. Шаҳарда танклар иштрокидаги жанглар

Хулоса қилиб шуни айтишим мумкинки, шаҳардаги жанг Умумқўшин жангининг энг қийин ва муҳим турларидан бири бўлиб, келажакдаги ҳарбий тўқнашувларда қўшинлар бунга тез-тез дуч келишади ва шунинг учун шаҳарлашган ҳудудда жанг қилиш учун қўшинларни тайёрлаш, ўқитиш ва жиҳозлашда алоҳида эътибор талаб этилади.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Тошкент, 2008 йил.
2. Ўзбекистон Республикасининг «Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида»ги қонуни. Тошкент, 2002 й.
3. Қуруқликдаги қўшинлар жанговар низоми. - Тошкент: ҳарбий нашриёт. – 2004. – 471 б.
4. Умумий тактика. Тошкент, 2004.
5. Артиллерия батареясида разведкани ташкиллаштириш ва олиб бориш. Ўқув қўлланма. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа Вазирлиги Ҳарбий наширёти Тошкент 2020 йил.
6. Махсус ҳаракатлар [электрон ресурс]: дарслик / С. М. Абрамов, И. А. Гордейчик, [ва бошқ.]. - Минск: ва РБ, 2015. - Электрон. опт. Диск (СД-Р).
7. Насруллаев С. С. Мотоўқчи баталонининг ҳужуми. Ўқув қўлланма. - Тошкент: Ҳарбий Нашриёт, 2004. - 78 п.
8. Умумий тактика. Китоб. Баталон, взвод (баталон, взвод тактик гуруҳи). Дарслик. - Тошкент: Ҳарбий Нашриёт, 2003. – 304 б.
9. Абдуллаев К. У. Кичик бўлинмалар ҳаракатларининг тактикаси. Ўқув қўлланма. - Тошкент: Ҳарбий Нашриёт, 1999. - 38 б.
10. Уралов Х.Б., Анорбоев А.А. Артиллериянинг жангавор иши. Мақола. «Eurasian Journal of Academic Research» халқаро илмий журнали (ISSN: 2181-2020) 2023 йил 2-сониди- 49-61 бет.
11. Уралов Х.Б., Турғунбоев .Б.И. Замонавий умумқўшин жангида артиллериянинг роли. Мақола. «Eurasian Journal of Academic Research» халқаро илмий журнали (ISSN: 2181-2020)

2023 йил 1-сонда- 130-133 бет.

12. Уралов Х.Б., Сапев Ж.К. Халқаро майдонда маҳаллий урушларни ривожлантириш истиқболлари. Мақола. American Journal of Science and Learning for Development 1 No 2 (2022) 2022-12-27.
13. Transfer equation for the strain rate tensor and description of an incompressible dispersed mixture (incompressible fluid) by a system of equations of dynamic type Yuldashov, A., Abdisamatov, O., Abdullaev, B., Dustova, S. E3S Web of Conferences, 2021, 264, 03025
14. Modeling of heat exchange processes in the Metanetka bioenergy plant for individual use Sharipov, L.A., Imomov, S.J., Majitov, J.A., ...Pulatova, F., Abdisamatov, O.S. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 2020, 614(1), 012035
15. Numerical solution of nonlinear integro-differential equations Shodmonova, G., Islomov, U., Abdisamatov, O., ...Kholiyorov, U., Khamraeva, S. IOP Conference Series: Materials Science and Engineering, 2020, 896(1), 012117
16. Optimization of agricultural lands in land equipment projects Khamidov, F.R., Imomov, S.J., Abdisamatov, O.S., ...Ibragimova, G.Kh., Kurbonova, K.I. Journal of Critical Reviews, 2020, 7(11), pp. 1021–1023